

महानगरपालिकांमध्ये अतिरिक्त
आयुक्तांची पदे निर्माण करणे व सदर
पदे भरण्याबाबतची कार्यपद्धती निश्चित
करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: एमसीओ २०१४/प्र.क्र. २१८/नवि १४
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादम कामा मार्ग
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक: ०६ जानेवारी, २०१५

वाचा :-

शासन निर्णय, नगर विकास विभाग क्रमांक: एमसीओ २०१४/प्र.क्र. १५३/नवि १४,
दि. ०१.०९.२०१४

प्रस्तावना :-

महानगरपालिका प्रशासन बळकट करण्यासाठी महानगरपालिका अतिरिक्त आयुक्तांची एक किंवा अधिक पदे निर्माण करणे (बृहन्मुंबई महानगरपालिका वगळून) व त्या पदांवर नियुक्ती करणेसाठी महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमात सुधारणा करण्यात आली असून उक्त अधिनियमात कलम “३९-ए” पुढीलप्रमाणे समाविष्ट करण्यात आले आहे.

कलम -३९ए :- (1) *The State Government may create one or more posts of Additional Municipal Commissioner in the Corporation and appoint suitable persons on such posts, who shall, subject to the control of the Commissioner, exercise all or any of the powers and perform all or any of the duties and functions of the Commissioner.*

(२) *Every person so appointed as the Additional Municipal Commissioner shall be subject to the same liabilities, restrictions and terms and conditions of service, to which the Commissioner is subjected to as per the provision of this Act”*

अधिनियमातील उपरोक्त तरतुद विचारात घेता हे स्पष्ट होईल की, राज्य शासनास कोणत्याही महानगरपालिकेत “अतिरिक्त आयुक्तांची” एक किंवा त्यापेक्षा जास्त पदे निर्माण करण्याचा व त्या पदावर सुयोग्य व्यक्तींची नेमणूक करण्याचा अधिकार प्राप्त झाला आहे.

०२. महानगरपालिकांचे सुधारीत वर्गीकरण व त्यानुसार अतिरिक्त आयुक्तांची पदे निर्माण करण्याची आवश्यकता :-

दिनांक ०१.०९.२०१४ च्या शासन निर्णयान्वये महानगरपालिकांचे सुधारित वर्गीकरण करण्यात आले आहे. त्यामुळे, अतिरिक्त आयुक्तांची पदे निर्माण करणेबाबत यापूर्वी निश्चित केलेल्या धोरणाचा फेर आढावा घेऊन नव्याने धोरण निश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. सदर धोरण निश्चित करताना प्रामुख्याने पुढील बाबी विचारात घेण्यात आल्या आहेत.

- महानगरपालिकेच्या वर्गीकरणानुसार तेथील अतिरिक्त आयुक्तांची पदे निश्चित करणे.
- अतिरिक्त आयुक्तांची पदे भरण्याची कार्यपद्धती (*Modalities*) निश्चित करणे.

त्या अनुषंगाने शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय:-

महानगरपालिकांचे सुधारीत वर्गीकरण होण्याअगोदर महानगरपालिकांसाठी “अ”, “ब”, “क” व “ड” असे वर्गीकरण होते. बृहन्मुंबई महानगरपालिकेचा समावेश “अ” वर्गात होता, परंतु तेथे कार्यरत असणाऱ्या अतिरिक्त आयुक्तांची संख्या निश्चित करण्यात आली नव्हती. सद्यःस्थितीत बृहन्मुंबई महानगरपालिका येथे अतिरिक्त आयुक्तांची ४ पदे आहेत व त्यावर भाप्रसेमधील अधिकालीक वेतनश्रेणीतील अधिकारी कार्यरत आहेत. तसेच बृहन्मुंबई महानगरपालिकेचे कामकाज मुंबई महापालिका अधिनियम १८८८ नुसार पाहिले जाते. त्यामुळे या शासन निर्णयातील तरतुदी बृहन्मुंबई महानगरपालिकेसाठी लागू राहणार नाहीत.

सद्यःस्थितीत पुणे व नागपूर महानगरपालिकांची श्रेणीवाढ करण्यात येऊन त्यांचे वर्गीकरण “ब” ऐवजी “अ” असे करण्यात आले आहे. सध्या पुणे येथे ३ तर नागपूर येथे १ (२ पदे मंजूर) अतिरिक्त आयुक्त कार्यरत आहेत. तथापि, सदर महानगरपालिकांचे “अ” वर्गीकरण

विचारात घेऊन तेथे अतिरिक्त आयुक्तांची ३ पदे निर्माण करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

“ब” व “क” वर्ग महानगरपालिकांसाठी सध्या अतिरिक्त आयुक्तांची अनुक्रमे २ व १ पद मंजूर आहे. तथापि, आता “क” वर्ग महानगरपालिकांसाठी अतिरिक्त आयुक्तांची २ पदे निर्माण करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

तसेच “ड” वर्ग महानगरपालिकांसाठी पूर्वीप्रमाणे अतिरिक्त आयुक्तांचे मंजूर असलेले १ पद पुढे सुरु ठेवण्यात यावे.

सबब, महानगरपालिकांचे सुधारित वर्गीकरण विचारात घेऊन महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमातील कलम ३९-ए अनुसार वर नमुद केलेल्या ९ महानगरपालिकांमध्ये त्यांच्या नावापुढील स्तंभ ७ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे अतिरिक्त आयुक्तांची पदे निर्माण करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र	महानगरपालिकेचे नाव	पूर्वीची वर्गवारी	त्यानुसार येणारी अतिरिक्त आयुक्तांची पदे	सुधारीत वर्गवारी	त्यानुसार येणारी अतिरिक्त आयुक्तांची पदे	निर्माण करण्यात येणारी वाढीव अतिरिक्त आयुक्तांची पदे
१	२	३	४	५	६	७
१	पुणे	ब	३	अ	३	०
२	नागपूर	ब	२	अ	३	१
३	पिंपरी चिंचवड	क	१	ब	२	१
४	ठाणे	क	१	ब	२	१
५	नाशिक	क	१	ब	२	१
६	कल्याण डोंबिवली	ड	१	क	२	१
७	औरंगाबाद	ड	१	क	२	१
८	वसई विरार	ड	१	क	२	१
९	नवी मुंबई	क	१	क	२	१

सदर पदे महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमातील कलम ३९(अ) अन्वये राज्य शासनास प्राप्त झालेल्या अधिकारानुसार निर्माण करण्याचे प्रस्तावित आहे. त्यामुळे सदर पद निर्मितीवरील वितीय भार हा संबंधित महानगरपालिकांना सोसावा लागेल.

०२. अतिरिक्त आयुक्तांची पदे भरण्यासाठी कार्यपद्धती निश्चित करणे :-

अ वर्ग महानगरपालिका :-

पुणे व नागपूर या “अ” वर्ग महानगरपालिकेतील अतिरिक्त आयुक्तांच्या २ पदांवर भारतीय प्रशासन सेवेतील अधिकारी नियुक्त करण्यात येतील. भारतीय प्रशासन सेवेतील अधिकारी उपलब्ध न झाल्यास सदर पद राज्य शासनाच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून प्रतिनियुक्तीने भरण्यात येईल.

अ वर्ग महानगरपालिकांमधील अतिरिक्त आयुक्ताचे उर्वरित एक पद हे त्या त्या महानगरपालिकेच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून निवडीने भरण्यात येईल. तथापि, सदर पदावर निवडीने नियुक्तीसाठी महानगरपालिकेच्या सेवेतील अधिकारी उपलब्ध न झाल्यास सदर पद राज्य शासनाच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून प्रतिनियुक्तीने भरण्यात येईल.

ब वर्ग महानगरपालिका :-

पिंपरी चिंचवड, ठाणे व नाशिक या “ब” वर्ग महानगरपालिकेतील अतिरिक्त आयुक्तांच्या २ पदांपैकी १ पद राज्य शासनाच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून प्रतिनियुक्तीने भरण्यात येईल.

ब वर्ग महानगरपालिकांमधील अतिरिक्त आयुक्ताचे उर्वरित एक पद हे त्या त्या महानगरपालिकेच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून निवडीने भरण्यात येईल. तथापि, सदर पदावर निवडीने नियुक्तीसाठी महानगरपालिकेच्या सेवेतील अधिकारी उपलब्ध न झाल्यास सदर पद राज्य शासनाच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून प्रतिनियुक्तीने भरण्यात येईल.

क वर्ग महानगरपालिका :-

कल्याण डोंबिवली, औरंगाबाद, वसई विरार व नवी मुंबई या “क” वर्ग महानगरपालिकेतील अतिरिक्त आयुक्तांच्या २ पदांपैकी १ पद राज्य शासनाच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून प्रतिनियुक्तीने भरण्यात येईल.

क वर्ग महानगरपालिकांमधील अतिरिक्त आयुक्ताचे उर्वरित एक पद हे त्या त्या महानगरपालिकेच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून निवडीने भरण्यात येईल. तथापि, सदर पदावर

निवडीने नियुक्तीसाठी महानगरपालिकेच्या सेवेतील अधिकारी उपलब्ध न झाल्यास सदर पद राज्य शासनाच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून प्रतिनियुक्तीने भरण्यात येईल.

ड वर्ग महानगरपालिका :-

“ड” वर्ग महानगरपालिकेमधील अतिरिक्त आयुक्ताचे १ पद शासन निर्णय नगर विकास विभाग दिनांक २८.०३.२०११ व ११.११.२०११ मध्ये विहित केलेल्या पद्धतीनुसारच भरण्यात येईल.

०३. “अ”, “ब” व “क” वर्ग महानगरपालिकेतील अतिरिक्त आयुक्तांची पदे त्या त्या महानगरपालिकेच्या अधिकाऱ्यांमधून निवडीने भरण्याबाबतची कार्यपद्धती :-

शासन निर्णय नगर विकास विभाग दिनांक ०४.०५.२००६ अन्वये “क” वर्ग महानगरपालिकेमधील अतिरिक्त आयुक्त हे पद महानगरपालिकेच्या फक्त प्रशासकीय सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून पदोन्नतीने शासन मान्यतेनंतर भरण्याची तरतूद करण्यात आली आहे. तथापि, “क” वर्ग महानगरपालिकेच्या तांत्रिक किंवा लेखा सेवेतून अतिरिक्त आयुक्त पदावर पदोन्नती देण्यात येणार नाही अशीही त्यामध्ये तरतूद करण्यात आली आहे.

परंतु “क” वर्ग महानगरपालिकेच्या अतिरिक्त आयुक्त पदावर आणि आवश्यकता भासल्यास “अ” व “ब” वर्ग महानगरपालिकेच्या अतिरिक्त आयुक्त पदावर त्या महानगरपालिकेतील उपायुक्त व समकक्ष पदांवर कार्यरत असलेल्या अधिकाऱ्यांमधून अत्युत्कृष्ट गुणवत्ता व क्षमता या निकषानुसार निवडीने नियुक्ती करणे शासनास उचित वाटते. त्यादृष्टीने सदर शासन निर्णयातील संबंधित तरतूदीमध्ये सुधारणा करण्यात येत आहे. आता “अ”, “ब” व “क” वर्ग महानगरपालिकेतील अतिरिक्त आयुक्ताच्या पदावर महानगरपालिकेतील अधिकाऱ्यांमधून निवडीने नियुक्ती करताना महानगरपालिकेच्या तांत्रिक व लेखा सेवेतील समकक्ष अधिकाऱ्यांचाही विचार करण्यात येईल. तसेच, शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग दिनांक ०७.०९.२०११ अन्वये बिगर राज्य नागरी सेवेतून भारतीय प्रशासन सेवेमध्ये निवडीने नियुक्तीच्या शिफारशींसाठी पात्रता निकष (Benchmark Criteria)

विहित करण्यात आले आहेत. त्याच धर्तीवर “ब वर्ग” व “क वर्ग” महानगरपालिकेच्या सेवेतील अधिकाऱ्यांमधून अतिरिक्त आयुक्त पदावर नियुक्तीसाठी पात्रता निकष व कार्यपद्धती विहित करण्यात येत आहे. सदर पदावर निवडीने नियुक्तीसाठी पुढीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करण्यात यावा :-

१. निवडीने नियुक्तीसाठी विचारात घ्यावयाच्या अधिकाऱ्यांची पात्रता :-

- महानगरपालिकेच्या सेवेत उपायुक्त किंवा महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमाच्या वैधानिक समकक्ष पदावर सदर पदांना अधिनियमातील कलम ४५ अनुसार शासनाची मान्यता प्राप्त झाल्याच्या दिनांकापासून निवडसूचीच्या वर्षाच्या १ जानेवारी रोजी किमान १० वर्ष सेवा पूर्ण होणे आवश्यक.
- महानगरपालिकेच्या सेवेत स्थायीकरण झालेले असावे.
- विचार क्षेत्रातील अधिकाऱ्यांपैकी ज्या अधिकाऱ्यांच्या १० गोपनीय अभिलेखांपैकी किमान ९ गोपनीय अभिलेख अत्युत्कृष्ट दर्जाचे आहेत अशा अधिकाऱ्यांमधून त्यांचा सेवा कालावधी विचारात घेऊन सूची तयार करण्यात यावी.
- मागील १० वर्षांपैकी ९ किंवा त्यापेक्षा अधिक कालावधीचे गोपनीय अभिलेख अत्युत्कृष्ट असलेल्या अधिकाऱ्यांची यादी प्रथम तयार करण्यात यावी.
- सदर अधिकाऱ्यांचा उपायुक्त किंवा समकक्ष पदावरील सेवा कालावधीचे वर्ष विचारात घेऊन उतरत्या क्रमाने तयार करण्यात यावे.
- यादीतील ज्या अधिकाऱ्यांचा सेवा कालावधी सारखा असेल त्यांच्याप्रकरणी संबंधित अधिकाऱ्याचे वय विचारात घेऊन उतरत्या क्रमाने यादी तयार करण्यात यावी.
- ज्या अधिकाऱ्यांविरुद्ध विभागीय चौकशी / दक्षता/ फौजदारी कार्यवाही विषयक प्रकरणे प्रलंबित आहेत अशा अधिकाऱ्यांची ते जरी वर नमूद केलेली पात्रता धारण करीत असले तरीही शिफारस करण्यात येऊ नये.
- १:५ या तत्वानुसार एकावेळी निवडसूची तयार करण्यासाठी वरील कार्यपद्धतीचा अवलंब करून ५ अधिकाऱ्यांची शिफारस करण्यात यावी.

२. अतिरिक्त आयुक्त पदावर निवडीने नियुक्तीसाठी अवलंबवायची कार्यपद्धती :-

- वर नमूद केलेल्या पात्रता धारण करणाऱ्या ५ अधिकाऱ्यांच्या नावाचा प्रस्ताव संबंधित महानगरपालिका आयुक्तांनी शासनास सादर करावा.

- सदर प्रस्ताव विचारात घेण्यासाठी पुढीलप्रमाणे निवड समिती गठित करण्यात येत आहे.

अ) प्रधान सचिव (नवि-२)	अध्यक्ष
आ) आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय	सदस्य
इ) ज्येष्ठतम महानगरपालिका आयुक्त	सदस्य
ई) संबंधित महानगरपालिका आयुक्त	सदस्य
उ) उपसचिव	सदस्य
ऊ) अवर सचिव	सदस्य सचिव

निवड समितीमार्फत प्राप्त शिफारशींची छाननी करून अतिरिक्त आयुक्त म्हणून निवडीने नियुक्त करावयाच्या अधिकाऱ्याची शिफारस शासनास करण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४१२३१११६१७९६२५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(मिलिंद कुळकर्णी)
शासनाचे अवर सचिव

प्रत,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
२. मा. राज्यमंत्री (नवि) यांचे खाजगी सचिव
३. प्रधान सचिव (सेवा), सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
४. आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई

५. सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त
६. सर्व महानगरपालिकांचे महापौर
७. प्रधान सचिव (नवि-१) यांचे विशेष कार्य अधिकारी, नगर विकास विभाग, मंत्रालय
८. प्रधान सचिव (नवि-२) यांचे विशेष कार्य अधिकारी, नगर विकास विभाग, मंत्रालय
९. सर्व सह/ उप/ अवर सचिव, नगर विकास विभाग
१०. नगर विकास विभागातील सर्व कार्यासने
११. निवड नस्ती/ नवि १४